

Foto V. Wagner, SPD Konjice

Pogled na Pohorje s Konjiške gore (Razvalina Tattenbach)

Dr. Jos. C. Oblak:

Obraz in značaj našega Pohorja

Za vse na svetu ne bi hotel, da ne bi imeli svojega — Pohorja, tega svojevrstnega pogorja, za nas edinstvenega po tvorbi, geološki in zunanji obliki. To pogorje, bi dejal, je »pogorje brez vrhov«, to se pravi: brez odločne kulminacije značilnih najvišjih, bolj ali manj izrazitih točk v obliki stožcev in ostrih grebenov. Poezija pohorske prirode leži predvsem v njegovih pobočjih.

Ogromna masa, vsa v zelenju najrazličnejših odtenkov, od skoro črne do svetlozelene in olivne, je videti od daleč kakor ena sama visoka, ravna črta v smeri od vzhoda do zahoda ali narobe. Komaj opaziš, da se dviga, vseskoz polagoma, proti zapadu za dobrih tristo metrov višinske razlike, t. j. do 1542 m napram vzhodnemu delu z okroglo 1200 m višine. Nekako 50 km je dolga ta čudna, ravna, enolično mirna gorska črta. Dolgi prameni segajo od glavne črte na jugovzhod in na vzhod, na to stran tudi splahnevajo ti prameni v vinorodne griče okoli Slovenske Bistrice in Konjic. Nadaljujejo in završujejo se, spremljajoč lepo našo Dravinjsko pokrajino in dolino, ki se pri Konjicah polagoma izvije iz objema višjih pohorskih pramenov.

Pohorje — kako šablonsko te popisujejo! Poveljujejo tvoje zelenje, tvoje gozdove, a zdi se mi, da te ne zadenejo, ker te le

popisujejo, a ne doživljajo, ker te ne slikajo, nego — fotografirajo ... Pretirano in izmaličeno, prevečkrat tudi dolgočasno sliko postavijo pred te, predvsem pa neresnično in prisiljeno, torej tudi neiskreno z vsem mogočim, kar je in kar ni, samo — bistva ne! Nekateri pravijo: Pohorje je samo za one, ki iščejo miru in zdravja in se hočejo le izprehajati; ni za turista, ki hoče kaj videti; češ, prideš na vrh, ki ni vrh; mesto da bi stopil na kako »špico«, stopiš v močvirje, v šoto (višinsko barje!) z lužami, ki jim pravijo — jezera ... Dá, tako govorijo oni iz mase, ki se ji hoče povsod na potu

Foto V. Wagner, SPD Konjice

Sv. Jungerta na Pohorju nad Konjicami

ali cesti velikih in hitrih izprememb, grotesknih kakor v filmu. Ti niso izmed gornjih desetisočev, iz bratovščine profinjjenih uživalcev prirode, ki najdejo prav v tej dozdevni enoličnosti svoje zanimivosti, v teh jezercih prijetno izpremembo. Utrujenim po ostrolikih formah mlajših apneniških alpskih tvorb jim je Pohorje velika izprememba, v celoti dobrodošel odmor in počitek za oko in srce. Tu v Pohorju smo namreč v čisto drugem gorskem svetu, smo v pragmoti kristalinsko-granitni, ki je v drugi, morda bizarnejši formi stala tu, ko bližnjega sorodnega alpskega sveta še davno ni bilo na površju — kdo ve! Samo gmota pragorovja kaže povsod, čim starše je, tem mirnejše, ravnejše oblike, kakor n. pr. Krkonoši, saj prav ti močno nalikujejo Pohorju.

Foto V. Wagner, SPD Konjice

Konjice z vinorodnimi Škalcami — v ozadju Pohorje

To gorovje nam ne imponira in nas ne zajemlje po svojih fantastičnih formah in smelih likih, ostrih blestečih zunanjih potezah, ki dražijo oko in živce, nego nas zajame s svojo mirno dostojanstvenostjo, s širokostjo svojih mirnih oblik in svojega mogočnega fundamenta. V detajlu pa se od našega Pohorja le razlikuje in tudi obiležje je drugo. Naše Pohorje je tudi mlajša tvorba, pravo dete napram prastarim češkim gorskim tvorbam.

Vsekakor pa ima češki granit svojo zvezo tudi z našim pohorskim.

V veliki globočini pod kameneno zemeljsko skorjo se prostira češki granit proti jugu pač do Alp in pod njimi, ter prihaja tu v zvezo z granitom Mont Blanka in našega Pohorja. Da je skupna matica vsem tem granitom, se pač ne more dvomiti. Pač pa je med temi graniti vendarle starost lahko različna. Dr. Janez Žurga je leta 1926 prijavil svojo studijo o Pohorju (v Geografskem Vestniku) in prihaja v njej do rezultata, da je pohorski granit izdelek ponovnih intruzij, ki so se dogajale tja do poznejšega oddelka miocena v terciarni dobi. Univ. prof. Heritsch v Gradcu je ugovarjal temu nazoru.

Starost pa je odvezla, odkrhalo tudi Pohorju vse ostrine. A tam, kjer trči ta pragmata ob mlajšo apneniško tvorbo, se pokaže tudi v pokrajini čudovito križanje raznih zemeljskih plasti, za večče oko že na zunaj vidno. »Gora je — gora«, za maso namreč, a za poznavalca vendar kakšna razlika!

V Mislinjski dolini pri Mislinju in v dolini Hudinje pri čudovito lepem Vitanju in v Konjicah ob izstopu Dravinje trči silna, iz večine kristalinska pohorska pragmata ob drug, alpski gorski svet, ki od Sv. Uršule in Pece sem pošilja svoje dolomitske odrastke. Te alpske odrastke preseka Paka s Hudo Luknjo, Hudinja doli do Vitanja in Grabljica od konjiške strani, ter tvorijo skoro samostojne gorske skupine: Kozjak z znanim Sv. Joštom nad Dobrno in Konjiško goro (»Landturn« brez »turna«!) z Žičkim samostanom v svojem okrilju... Pred njima so vinorodni bregovi, iz njih pa se ostri hrbet s svojo drevesno grivo in s cerkvico, Drameljsko Sv. Uršulo, vso v trtah, skromno riše v obzorje, kakor majhen predgrinjač pred temno maso Konjiške gore in njenih odrastkov... To je tista sli-

Foto V. Wagner, SPD Konjice
Vrh Roglje (1517 m)

kovita pokrajina severno od Celja, ki jo tako malo ljudi pozna ali se vsaj ne zanima dovolj zanjo; vse sili le gori v Savinjske Planine, vsaj v Logarsko dolino, zanemarja pa v neposredni bližini ji razprostrti najzanimivejši predel svoje prekrasne okolice. Pokrajino od Mislinja do Vitanja in Konjic štejem sploh med najlepše predele naše domovine; nikjer ne trči pohorski gorski svet z alpskim tako neposredno in vidno.

Na sever pada Pohorje v globoko in mogočno Dravsko dolino in jo loči od sosednega Remšnika in Kozjaka, tudi pohorskemu gorskemu svetu zelo sorodnega gorskega grebena. A na to, na severno stran kaže Pohorje v svojih odrastkih nekoliko drugačno podobo. Tu se je stvarilo med Dravsko sotesko nekako drugorje s stranskimi dolinami, ki bolj ali manj vijugasto stremijo preko tega predgorja v Dravo: od Dravograda pa tja do Fale in Maribora. Med tem predgorjem in glavno Pohorsko gmoto v ozadju je nastala precej široka, dokaj valovita globel, čisto svoja pohorska pokrajina s svojimi lepimi seli: z Ribnico, Josipdolom, Sv. Lovrencem, z Marijo v Puščavi i. dr.

Vase je zaprta, dočim je južna in vzhodna vsa sproščena v širni svet, gledajoč v zadnjih svojih odrastkih proti Konjicam, Čadramu, Bistrici, Framu, s trto ovenčana, veselo pojoč...

Na južni strani, ob Mislinji, Hudinji in Dravinji, se v lahmem polkrogu s svojimi dolgimi prameni, segajočimi v Mislinjsko-Vitanjsko podolje, družijo z drugim gorskim svetom. Po teh pramenih prideš prav v osrednje Pohorje, ki ga tvori nekak trikot: Planinka (1515 m), za mnoge najlepša točka celega Pohorja, Roglja (1517 m) in Klopni Vrh. Iz Mislinja te privede pot pod Črni Vrh v Senjorjev Dom nad Ribniškim Sedlom, težeč na zapadni (višji) del Pohorja, iz Vitanja in Konjic pa naravnost v osrednje blizu Roglje in njene sosede Planinke. Sosede? Ali se v Pohorju sploh more govoriti o

Foto V. Wagner, SPD Konjice

Šentloovrensko jezero — Vrh Planinke (1529 m)

sosječini vrhov, ko se mi zdi vse Pohorje ena sama velika gora dolgih valov z neznatnimi usedlinami med valovi, ki niso — vrhovi? V eni teh lahnih globeli pod Rogljo leži sredi gozdov na trati čudovito lepi, tihi Pesek (1382 m).

Prideš na tak-le takozvani pohorski vrh — na neko planoto; pa ne boš z njene najvišje točke, ki jo je težko dohnati (n. pr. Kopa, Roglja i. dr.), skoro videl drugega ko mило nebo in nekaj nejasnih kontur daljnih gorskih grebenov. Da vidiš bližnjo okolico, moraš napraviti mal izprehod ob robu vrha, planote. Je pa ta okolica dostikrat najzanimivejša in najlepša. Nekaj podobnega je tudi v Češkem Rudogorju, ki sem ga prehodil med vojno; tam pa so na teh vrhovnih planotah postavljeni »stolpi« (Keilberg, Gross-Plattenberg i. dr.). Enako se ti godi — izjemoma — na našem dolenijskem dolomitskem Kuclju.

Dostikrat pa stopiš v Pohorju mesto na takozvani vrh — z izrazito kulminacijsko točko —, v pravo pravcato močvirje (Planinka). V tem močvirju, večinoma prepreženem z ruševjem, se lesketa tudi

nekaj globljih lužic, večinoma v razsežnosti večjih okroglih miz, ki kar tonejo v ruševju. Do takozvanih pohorskih »jezer« (n. pr. Sv. Lovrenška na Planinki ali tudi Ribniško) vodijo udobne pa tudi neudobne, mokre stezice. Pri tem je še dobro, da je toliko ruševja, ki ti služi v oporo, sicer bi se udril in pogreznil v barje. Tudi razmeroma visoka sedla, ki preko osrednje gmote vežejo Dravsko dolino in Dravino porečje z južnim, po velikem delu Savinjskim (Hudinja, Paka) in deloma Mislinjskim porečjem, so po večini zamočvirjena.

Imenitno je tudi razvodje med Pako in Mislinjo prav v Mislinju, kjer samo nekaj korakov onkraj komaj opaznega grebenčka, ki je kakor umetno zgrajen, padajo vode skozi stransko grapo doli v Paško dolino na jug, dočim se proti severozapadni strani vleče višja, široka, bohotna dolina proti Slovenjgradcu, a se tik pred srečanjem z materjo Dravo zoži.

Edinstveno, sem dejal, je naše Pohorje in svojevrstno v Sloveniji, dá, v celi Jugoslaviji. Ta edinstvenost pa ne leži zgolj v njegovi zunanji liniji, ki jo vidiš od daleč; kajti take mirne, mehke linije z ravnotako božanskimi, obširnimi in temnimi gozdovi najdemo tudi drugod — spomnimo se le južne okolice Ljubljane od Krima do Vrhniko — toda kakšna razlika v detajlu! Pobočja z vrhovi teh navidez mehkih in položnih hrbtov so vsa razdrapana, polna kraških lukenj in lijakov (dolin), seveda v apnencu; v Pohorju pa so pobočja in vrhovi, kakor da jih je nevidna roka zgladila, zlikala in z zametnim mahom obdala; le v posameznih globokih dolinah v granitu najdemo kake ostre forme, a nikjer prevladujoče. Kje boš v našem Krimu ali kjerkoli v Rakitniški visoki planoti našel višinsko barje ali jezerce, ko ti takorekoč vsaka kapljica vode iz redkih studencev sproti izgine — kakor skozi sita — v tajinstvene podzemeljske prostore votle gmote... Tudi pohorska flora je svojevrstna; če si količkaj botanika, to takoj opaziš, in zanimiva je takojšnja izprememba v flori, če prestopiš s kristalinskega pobočja v hudinjski ali paški dolomit doli na jugu od Vitanja ali Mislinja ali tudi v Konjiško goro nad Konjicami.

Pohorska glavna veriga je sklenjena na daljavo okoli 50 km, kakor so sklenjene vse Praalpe. Razmeroma visoka, široka, na daljave komaj razločna sedla vodijo preko nje; nekako izmirjevalno so zabrisana in skoro, bi dejal, naravno deléč posamne široke vrhove ali boljše: visoke planote.

Na tako prostrani gorski skupini v bližini največjega mesta v Slovenskem Štajerju, kjer se je zgodaj razvil turizem, so seveda nastale razne postojanke: gorske kočé in domovi, in zrasel je prav nad Mariborom razgledni stolp, takorekoč edini, čeprav umetno ustvarjeni razgledni vrh vzhodnega Pohorja, s širokim pogledom v daljavo in z razgledom zlasti na staroslavno mesto Maribor in njegovo bližnjo in daljno vinorodno okolico: tiho se ti smehljajo mirno valujoče Slovenske Gorice na eni strani Dravskega polja, na drugi resne Haloze, naslonjene na temno rajdo od Boča do Ravne Gore ostrejših kontur. Na robu višjega zahodnega predela Pohorja pod

Črnim Vrhom je vstal v novejši dobi Senjorjev Dom, o čigar legi, estetski lepoti in pokrajini primernem stilu so mnjenja deljena.

V centralnem delu Pohorja je v višini 1000—1200 m tudi več pristno pohorskih cerkvic, ki so nekaj posebnega po svojem slogu. Ni jih kdovekaj, kar je z ozirom na višino grebena precej prirodno.

Pomlad na Pohorju (severna stran) Foto Jos. Kovačič

Tiha romantika je razlita okoli njih, ob robu gozdov stojé ali sredi njih (Sv. Areh, Bolfenk, Trije Kralji, Kunigunda i. dr.).

Na Pohorje sem prišel od vseh strani; najlepša se mi zdijo pota z južne strani: od Mislinjske ali Konjiške; krono nosi zame ona iz Vitanja, čeprav je ena najdaljših, za pot navzdol pa gotovo najbolj priporočljiva; ljubim jo že radi Planinke. Pot iz doline pri Vitanju privede na rob nad dolino Dravinje in njenih pritokov na dolgi po-

horski pramen ... Vzporedno ji teče sosedna, najdaljša pohorska dolina Oplotnice in njenih pritokov. Skoro vsa pohorska turistična pota vodijo po dolgih stranskih pramenih gori nad jarki, vsedilj prav do vodnih strug v globoko zelenje odetimi, tako da ti je oko pijano zelenja in dehtenja prave pohorske prirode ... Le redkokdaj gredo po dolini; to je morda najlepše na njih. Dolga so in položna, razen prvega vzpona iz doline do višine kakih 800 m; široki prameni proti dolini so v zadnjem koncu, zlasti v Mislinjsko in Vitanjsko stran, precej strmo odsekani. V tej višini leže svetle pohorske vasi tako-rekoč na pragu ob vhodu v gozdno kraljestvo pohorsko (na severni Sv. Lovrenc, Ribnica i. dr., na južni Hudinje, Sv. Jungerta, Šmartin). Od te višine dalje so ta lepa pohorska pota od same položnosti skoro utrudljiva, za nestrpnike morda tudi enolična, a polna tihe idile in poezije. Pohorskih potov ne moreš opisovati, nego le sanjati ali peti o njih; najboljše jih je zato »pogodil« pohorski pesnik Glaser v svojih »Pohorskih potih«. Kdor pozna eno, pozna do malega vse; skoro isto bi trdil o takozvanih pohorskih vrhovih.

Če sem dejal, da je Pohorje edinstveno po vsej svoji formaciji, velja to pač za okvir naše države; saj imamo sličnih pogorij tudi v drugih, posebno slovanskih državah; tako n. pr. zlasti češko-poljske Beskide, predvsem pa češke Krkonoše, ki so ostanek nekdanjih evropskih Alp, dosti višjih nego so sedanje poznejšega nastanka. V Krkonoših le še medlo odseva nekdanji čar visokih Alp v nekaterih gorskih dolinah in morda tudi še v Snežki, najvišjem vrhu, ki je res vrh v navadnem pojmu besede, in v posameznih granitnih blokih s čudovitimi liki (teh vsekako v prilično mlajšem Pohorju ni), v katerih je ljudska fantazija videla velikane — odtod tudi nemško ime Riesengebirge = pogorje orjakov. Sicer pa so Krkonoši ravno tako valovito iztegnjeni kakor Pohorje, imeniten smuški teren, ker je manj gozdov, zlasti po celem širokem grebenu. Jako me je na Pohorje spominjalo tudi češko najstarejše pogorje: Češki Les (Šumava) pa tudi Češko Rudogorje. Tudi Vitoša nad Sofijo sliči nekoliko našemu Pohorju, je pa dosti višja in bolj alpinska.

Nekoga — tudi ta ni bil iz tiste bratovščine gornjih desetisoč — sem čul reči o Krkonoših: Ako bi kdo hotel po dolgem (okoli 30 km) prevaliti vse Krkonoše peš od Snežke pa do Jininosa (Reifträger), kar bi se reklo približno (kajti je še kakih 20 km več!) prehoditi naše Pohorje od Maribora gori do Dravograda, bi prišel na drugem koncu v dolino kot popolen idiot; tako duhomorna da je ta enolična ogromna dolžina. Mogoče ima prav. Toda to se mu, če potuje le v odvisnosti od živcev, lahko zgodi tudi, ako bi po dolgem v eni turi si »vzel« Karavanke od Rateške Peči pa do zadnjega vrha v Košuti, ali pa katerokoli gorovje istega značaja; tudi najbizarnejši liki postanejo končno enolični, kakor ti končno preseda najlepša skladba, ki jo gonijo dan na dan.

Res ne svetujem take ture, ki jo morda napravi kak pohorski »letoviščar«, seloč se iz koč v koč brez posebne operacije. Letoviščarji prihajajo za cele tedne na Pohorje in se res lahko premikajo v obrokih iz ene pohorske postojanke v drugo, kjer pa že tudi ra-

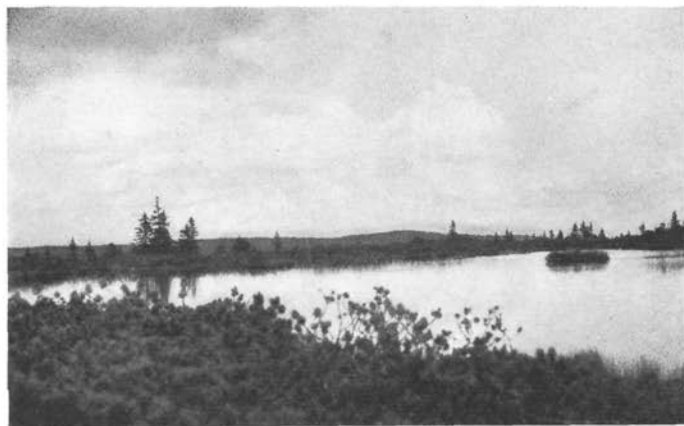

Na Veliki Planini

Foto Janko Skerlep

stejo nove kočje. Za nje res ni lepšega, svežejšega in učinkovitejšega zdravilišča kje v dolini, nego je tu gori. Planinci to niso. Svetujem pa vsem pravim izvenmariborskim planincem, da se vsaj enkrat na leto spomnijo tudi Pohorja! Po eni ali drugi cesti — saj jih je na izbiro! — naj ga jemlje »po žličkah« kakor zdravilo in jamčim jim: vsako leto bodo našli drugo pot gori k zelenim višavam, četudi brez izrazitih vrhov. — Izbirajte si vsakikrat drug cilj: enkrat »vrh« nad Mariborom, drugič zopet Klopni Vrh brez »vrha«, Rogljo, Planinko, Črni Vrh, končno Veliko in Malo Kopo tam skoro na skrajnem zapadu nad Slovenjgradcem.

Ako mislim na Pohorje, se zibljem v spominih na razkošje preprostosti njegovih mirnih linij in v poeziji njegovih prostranih

Ribniško jezero na Pohorju Foto V. Wagner, SPD Konjice

gozdov. Pohorje je pravzaprav ena sama velika linija, en sam božji neizmerni gozd. Pa še eno sem našel tam, zlasti v zapadnem višjem delu, vsaj poleti, ko ne prihrumijo objestne trume smučarjev: božanstveni mir, ki si ga tolikrat poželiš na svojih gorskih pohodih. Ta blažena samotnost je malodane izginila z vseh slovenskih planin, pregnana je iz najbolj skritih kotičkov naših nekdanj tako tihih Alp, iz nekdanj tako samotne doline Triglavskih jezer, da ne govorim o drugih! Kaj so naredili iz Bleda, Prešernove »podobe raja«! V prostranih pohorskih pobočjih, njegovih gozdovih in na samotnih vrhovih je mirne samote še toliko, da je ne bodo pregnali, pa čeprav potegnejo vanje sto cest in nadnje — vzpenjačo!

Naj bo! Slabičev je na svetu vedno več nego močnih. Samota pa je za močne in krepke... Župančič je dejal: »Kdor je zdrav in krepak, temu se nikamor ne mudí.« Jaz dostavljam: »Kdor je močan — po duhu namreč —, ljubi, išče in prenese samoto; le v njej so se rodile in iz nje vzklikele velike stvari... V globoki tišini neizmernih pohorskih gozdov in na planih vrhovih Pohorja, ki niso vrhovi, jo še najdeš!«

Dr. A. Brilej:

Na Jelovci

Dolgi, razvlečeni oblaki leno počivajo nad Triglavskim čokom, ko zapuščamo vlak v Radovljici. Prozorna meglica lahko pokriva mesto, ki spi v mirnem snu prazničnega jutra. Trije, štirje dečki pa že poganjajo svoje sanke po izvoženih, zledenelih kolovozih proti Lancovemu.

Počasi stopamo skozi mesto. Iz baročnih okvirov gledajo na nas resno in dostojanstveno neznani obrazi, ki krase pročelje po-

V Kamni Gorici

Foto dr. J. Pretnar

nosne graščine na glavnem trgu. — Zavijemo v ozko ulico in se s smučmi na rami spustimo po stezi, ki je vsa gladka in polzka, v globel pod mestom. Po izhojeni gazi med bleščečimi poljanami, kjer se iskri in sveti luskinasta odeja sreža, stopamo čez laze in skozi redki gozd. Na Fuksovi brvi prekoračimo Savo, prevalimo hrib in že smo v Kamni Gorici. V pensionu Jelovci, kjer smo takorekoč domačini, si postrežemo s čajem in počakamo tovarišijo, ki se od raznih vetrov shaja v gostišču.

Ko zvoní v Kamni Gorici poldan, že teptamo visoko gori v kolovozih, ki so v vijugah zarezani v strmo pobočje Jelovce. Smučí vlačimo na motvozih za seboj. Veličastni molk prirode nas spremlja in obdaja. — V tej globoki tišini zamre, kakor v svetišču, sama od sebe beseda. Solnce se igra v sipkem pršiču in izpreminja drobne luskinine v blesteče srebro. Smreke stoje ob poti, vkovane v trdi oklep ledu; kadar se veter zaganja vanje, zarožlja zmrzlo igličevje ko kristalni obeski na lestencu.

Preko zasneženih bregov zdrkne pogled nizdol v dolino: Kamna Gorica se koplje v solncu, prisojna brda se vlečejo od vasi tja proti Lipnici, kjer strme v zimski zrak gole ruševine Pustega Gradu. Radovljica kraljuje na griču kakor trdnjava; onstran bele ravni, ki loči mesto od gorâ, se izgublja v meglenih koprenah osrčje Karavank: Stol, Vrtača, Begunjščica.

V vijugah nas vodi kolovoz do roba planote. Temačen gozd nas zajame, v globokem pršiču silimo navkreber. Stoletne hoje ne propuščajo solnca, ki le visoko v vrhovih taja snežne krone, da se drobne bele struje vsipljejo kakor slapovi nizdol.

Na jasah, ki tupatam prekinjajo strnjeni hlad gozda, stoje prečudne postave: Ponižno in globoko se sklanjajo v bele halje odeta,

Foto dr. J. Pretnar

... Na jasi stoje prečudne postave ...

skrivnostna bitja pred snežnimi kraljičinami, ki dostojanstveno sprejemajo te poklone. — Tropi okornih pingvinov so odreveneli v mrazu Jelovškega gozda. — Dve orjaški ptici si stojita sovražno nasproti: zakrivljena kljuna sta pripravljena na krvavi boj... V udobnem naslanjaču počiva mogočen starec; dolga bela brada se mu vije do tal, kučma iz dragocenega hermelina mu krije glavo: Mar ni to kralj Matjaž, ki je blodil po Pokljuki in Jelovci in se sedaj, truden od dolge hoje, za hip odpočiva v tej pisani družbi? Tam ob robu jase stoji ogromna pojava proroške zunanosti; visoko in svareče dviga svoj prst: Jan Hus, Primož Trubar ali Grgur Ninski?

Solnčni žarek se je prikradel od nekod in je zaplesal med negibnimi liki... Lahno pošumeva sneg pod gladkimi ploskvami, ki neumorno režejo dolge rane v deviško celino snežne odeje. Skoro po ravnem drčimo naglo in veselo v beli svet. Mali, z blestečim pršičem pokriti holmci so raztreseni po jasah: pod njimi spe mlade sadike v topllem zatišju svoje zimsko spanje; kar jih je večjih, gle-

dajo radovedno iz snežnih gomil in nastavljajo vršičke toplemu solncu.

Jelovca nima onih neprodernih gozdov, kjer gošče podrastka in skaloviti bregovi ovirajo smuko. To so izčiščene, krasno gojene šume, kjer drsiš in krmariš po gladkem, mirno vzvalovanem svetu v širokem prostoru med visokimi hojami, ki dobrodušno in pokroviteljsko opazujejo s svojih višav smešno gomazenje malih bitij v svojem vznožju. Te šume so kakor prostrani domovi, mogočne cerkve, v katerih gospodujeta tišina in zbranost.

Iz gozda stopimo naenkrat na planino, po golem pobočju spemo navzgor, na vse strani se odpira planjava. Trije, štiri stanovi stoje na višini. Harmonika se oglašča iz koč: na Mošenjski planini smo. Iz koč nam toplo puhne v obraze prijetno goški zrak.

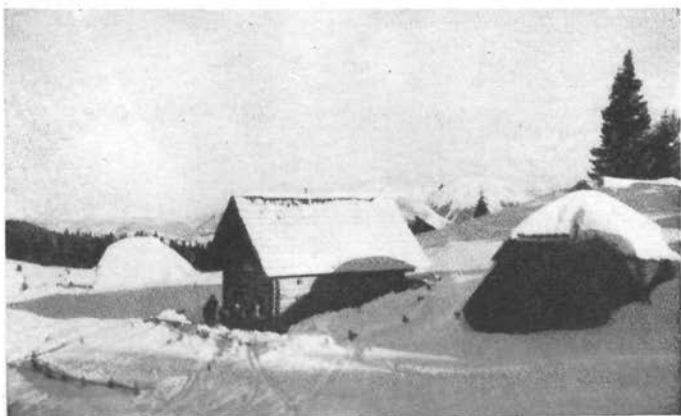

Foto dr. A. Brilej

Na Mošenjski planini (1312 m) — v sredi koča Slalom kluba 34

Tu ima svoj dom Slalom klub 34. Ime, ki si ga je treba zapomniti. Majhna družba podjetnih, mladih mož, ki so se šele pred letom dni združili v društvo, pa imajo danes že kar dve smučarski koči v oskrbi: eno na Bohinjskih Gorjušah, drugo tukaj na Mošenjski planini. Težko bi na širni Jelovci izbrali lepši prostor: razsežno smučišče vsenaokrog, gori do vrha (1312 m), kjer v burji in solncu samuje vetrokaz. Na severu stoji za belo senošetjo temna pregrada Jelovških gozdov. Dalje pa, onkraj široke ravnine, glavni greben Karavank; zlasti lepo je videti Košuto, ki se kaže v vsej svoji razsežni prostranosti od Velikega Vrha preko skalovitega Kladva tja do strmega in težavnega Košutnikovega Turna.

Veselo teče zvečer beseda in toplim zavetišču. Prijeten in domač je krog ljudi, ki so za dva dni ušli mestu in nižini in se dobro počutijo na Jelovških višavah. Ljudje, ki so v življenju zaprti, pogreznjeni vase, mnogokdaj zagrenjeni, često odkrivajo v naročju prirode nenavadno prisrčnost, nesluteno toploto in globino. Kakor cvetje pod vplivom toplega solnca, se odpro vtisom, kateri jim v gorski

Motiv z Mošenjske planine

Foto dr. A. Brilej

naravi od vseh strani lijejo v dušo, in pri tem radi razgalijo svojo pristno, zato zanimivo notranjost. V takih hipih se sklepajo prijateljstva, ki temelje na iskrenosti, in tovarišije, ki trajajo skoraj vedno vse življenje. — — —

Pozno v noč se prede razgovor, vmes poje harmonika, v plesu se vrti mladina.

Zunaj je legla noč na bela brda. Temnomodro, skoraj črno nebo se je globoko poveznilo na zemljo, od obzorja do obzorja žare v motnem sijaju »bleščeči milijoni«. Ogromen, večni in neskončno lep kraljuje na južnem obzorju veličastni Orion.

Drugo jutro pa je Svečnica. Na vsezgodaj nas prebudi veter, ki se zaletava v oknice; sveži in spočiti zadržamo po pobočju. Takoj spet teptamo na vrh, odkoder se v naglem smuku kakor po baržunu spuščamo v dolino.

Koče na planini so še v senci, Karavanke pa že zardevajo v rožnatih barvah. Vrtača in Begunjščica sta kakor ognjenika: Silen veter grabi, goni in vrtinči pršič po vrhovih, da vise oblaki snega ko zastave nad grebeni.

V naglem gibanju minevajo ure. Solnce žge z višave, sneg postaja težji, počasnejši so gibi, okornejše kretnje.

V opoldanskem žaru počivamo pred kočo: Slonimo, ležimo, malce trudni, malce leni na klopeh in deskah in prepuščamo solncu, da nam toplo boža obraze in roke. Majhen vetrič pihlja od nekod, skromen in ponižen; nič ne nagaja in ne vznemirja, le lahko ohlaja skoraj pretople žarke. Beli oblaki veslajo po temnomodrem nebu.

S strehe, na debelo pokrite s snegom, se kadi od sopare, enakomerno padajo kaplje z dolgih ledenih sveč na zemljo. Srečni, brez želja, potopljeni v neskončno ugodje duše in telesa, ležimo na solncu: zadovoljni, da živimo, da nam je dano, biti danes tu gori na Jelovci, kjer siplje nebo te razkošne naslade na nas...

Pozno popoldne pa drčimo nazaj skozi temačni gozd. Po lastni smučini, ki smo jo trudoma izgrebli gori grede, krmarimo sedaj lahkotno kakor na krilih proti dolini.

Na križpotju nad Bodlajko nas potegne na levo okrog hriba; sedaj spemo na zapad, Karavanke nas spremljajo ob desnici, naravnost proti Triglavu gre naša pot.

Kakšne pol ure se ovijamo okrog brda, pa smo naenkrat na jasi, kjer stoji velika hiša gozdne uprave na planini Martinčku.

Malo pokramljamo z gozdarjem in že nas nosijo zopet naše smučke navzdol po ozkih kolovozih, kjer nas preHITEvajo velike sani domačinov, ki napol sede, napol stoje z neverjetno spretnostjo in z vrtoglavo naglico drve mimo nas. Mi pa — kar nas je previdnejših — jezdarimo na križema vprtih palicah, ker se nam zdi škoda smučī in kosti, če bi nemilo treščile ob korenine in grče, ki mole iz pobočij kolovoza.

Večeri se že, ko se spuščamo s smučmi na ramah v dolino pri Lancovem. Silen zapadnik buči ko orkan skozi dolino. Na griču nad nami se širi Radovljica, par lučic že migota iz oken, vitki stolp farne cerkve prebada večerno nebo.

Tihi in malce otožni stopamo po cesti navzgor v mesto. Lepo doživetje je minilo, lep dan je utonil v večnost. Treba se je ločiti od ljubih krajev in ljudi.

Marijan Lipovšek:

Na Olimp

(Dalje.)

Solun — Litohoron — Spilja — Isoma Ilias.

Dne 16. julija smo se iz Soluna odpeljali z jutranjim vlakom. Kakor je na desni pokrajina le pusto, nezanimivo močvirje ali suha ravnica, tako je pogled proti jugu poln prelesti. Neskončno mirno leži širno morje, malone tik ob modri gladini hitimo. Svetal solnčni sijaj jo objema, kakor slepeča proga zlata se sveže jutranje solnce zrcali v temni vodi in nemirni odsevi švigajo ko ognjene iskre ob najnežnejšem valovanju daleč na vse strani v veličastno vodno modrino. Že vemo: ta nedoglednost narave je v silni opreki z visoko goro, ki se dviga tam nasproti tik nad morjem. To nasprotje je močno kakor neresničen, varljiv privid.

Na postaji Litohoron smo se skopali. Morje je komaj sto korakov od železne proge. Morska voda, ki je bila iz daljave videti temna, je postala naenkrat prozorna in nas je mehko obličala. Tik pred nami se je dvigal sivi Olimp. Visoko gori so v nebo strmeli

Pogled na Livadaki in Pagos ispred Spilje Foto dr. A. Brilej

skalnati vršiči, med razoranimi pečinami so bili nastlani beli sneгови, spodaj pa so zleknjeni široki hrbti — zeleni, rjavi in sivi. Opazili smo ozki vhod Doline sv. Dionizija in pred njim na zadnjih obronkih gora hišice Litohorona.

Ne dolgo za tem smo že barantali na dvorišču skromne gostilne v Litohoronu z edinim pooblaščenim vodnikom Kakalosom za mezge, ki naj bi nam nosili težke bisage. Nakupili smo v preprosti trgovini, kar smo še potrebovali živil, in zgodaj popoldne — v hudi vročini — odrinili takoj dalje. Naš načrt, da prodremo v osrčje Olimpa mimo samostana sv. Dionizija in se utaborimo pri žagi Prioni, so nam bili alpinisti¹ v Solunu odsvetovali. Visoko gori nad samostanom v pobočju Skurte je velika votlina, pravzaprav prevesa, Spilja imenovana, kjer lahko obiskovalci Olimpa prenoče. Odtod je lahek dostop na Isoma Ilias čez sedelce na hrbtu Skurte, imenovano Petrostrunga².

Litohoron smo kaj radi zapustili. Zanikrno in umazano je mesto, ki tega imena pač ne zasluži. Nizke hiše, ploščate strehe, ozke prečne ulice, povsod zanemarjenost — bogme, koliko bolj so mestne

¹ Grški alpinisti so združeni v klubu »Elenikos Orivatikos Sindesmos«, ki ima sedež v Atenah. Zgradili so v zadnjih letih na grških gorah več koč in eno tudi na Olimpu. Koča stoji na pobočju Mavrolongos, kjer je prej bila stara pastirska bajta, imenovana Kalivia (1962 m).

² Naše poizvedbe se v tem ne strinjajo z navedbami M. Kurza, ki imenuje Skurto kot Petrostrungo, pobočja pod to pa Skurto. — Besedo Spiljá izgovarjajo domačini z naglasom na zadnjem zlogu; kakor mnogo drugih imen v Olimpu in vsej severni Grčiji, je tudi ime Spilja slovanskega porekla.

naše slovenske vasi! Pot nas je vodila čez most visoko nad hudournikom Vitosom, ki teče iz Doline sv. Dionizija in se ob izviru imenuje Vrisula. Njegovo staroklasično ime je Enipe, na generalki je označen kot Mavrolongo. — Polagoma smo se dvigali po zmerno strmem pobočju, ki preide nižje doli v ravnico pred morjem, pred nami pa se dviguje v prve večje strmine, ki meje na severu na Dolino sv. Dionizija.

Silna vročina pritiska na nas severnjake, z belimi robci si senčimo obraze. Štirje tovariši smo: Leo in Jana, znanca in prijatelja z lanske Durmitorske rajže, naš novi sodrug — idejni vodja, fotomater in botanik dr. Brilej, in jaz. Doktor si je nadel na glavo velik tropski slamnik; ko se je neprenehoma sklanjal, proučujoč olimpijsko floro, je bil slamnik videti kakor ogromna melona. Kljub strašni sopari je doktorju lice nabrano v hudomušne gube; kar pričakujemo šaljive besede, da nam prežene misli o mučni peči, v kateri lezemo brez sence in zavetja. Pot nam kažeta dva mezga in njih ‚agojates‘ — priganjač; pa bi jo tod tudi še sami našli — s temnordečim peskom je posuta, da je občutje pekočine še hujše. Pobočje prerašča čez in čez bodičje, nizka makija, ozka, suha trava med pustim peskom, in grmičje z debelimi usnjatimi listi. Tuintam se dviga južni bor z velikimi redkimi iglami na svojih čopih, morska vegetacija kraljuje tod pod sredozemskim solncem.

Pot, raztrgan kolovoz, se dvigne v dolgih vijugah na strmejša pobočja. Nekje od zgoraj je napeljan po ceveh in kamenitem, pokritem koritu studenec, ki v tej suši neskončno zapeljivo šumi. Sredi strmine bruha močan curek iz skalnate zemlje. Vlažno kamenje je pokrito z mahom, vse polno čebel, os, mušic in drugih žuželk brenči okrog osvežujoče vode, leze po skalah in srka vlago iz alg in mahovja. Presušeni smo si močili glave in telesa s hladno vodo.

Pokrajina je nekako taka, kakor svet tam za Staro Fužino v Bohinju, kjer takisto godrnja obteženi turist nad kamenitim kolovozom, ki se v štirih ključih požene čez silno strmino na Vogar. In kako prijetno se oddahneš, ko stopaš po malone ravnih tleh med planšarskimi stanovi zgoraj na planini! Podobno se je godilo nam: čez strmino, ki jo je preraščala vedno gostejša hosta listnatih dreves, smo

Pogled na Litohoron s poti v Spiljo

Foto dr. A. Brilej

dospeli na zmerno nagnjeno travnato pobočje; na njega robu smo zapazili oni studenec, ki so ga izpeljali povprek čez strmino navzdol, in ki smo mu korito nekajkrat križali. Stopili smo še tistih par korakov navkreber in polegli v hladilno senco dreves; res prijetno počivališče, ki ga imenujejo Stauros.

Bili smo že sredi gorske pokrajine. Solnce je stalo za obrisi visokih vrhov, ki so se zdeli nebotični. Njih stene so bile v svetli, a nerazločni senci. Od njih proti nam pa so padali robovi, drug za drugim, vsak temnejši od prejšnjega, v vseh odtenkih sivomodrih in zelenkastih barv; med robovi in grebeni zlati soj solnčnih žarkov, ki so bili, čim bliže nam, tem svetlejši, dokler ni pogled objel vse močne in sveže svetlobe, ki je oblivala našo okolico. Pred nami so se odpirale globeli. Silna drevesa — najmogočnejši bori — so stala osamljena na pobočjih; gola debla so se svetlo odražala od sivega ozadja, njih vrhovi pa so bile mogočne kro- ne, stremeče v temnomodro nebo. Krog nas zelena trata, rjavo korito samotnega studenca, tišina, ki jo je zmotil le kmet, ko je gnal svojega mezga v dolino. Toda tam, tam v globini, kakšen širen pogled na morje! V sivkastem čadu soparice je ležalo spodaj mestece Litohoron s hišicami, kakor nasute kocke na rjavozeleni preprogi. Peščeno obalo pred modrino morja objema pogled in ves Solunski zaliv tja do polotoka Kalkidike; šele neizmerna daljava ti postavi mejo razgledu s sivkastimi črtami snovi in oblik tam v dalji, kjer se vse izgublja v enolično neizraznost.

Po počitku smo se dvignili. Mimo dveh borov-orjakov smo stopali navkreber in dospeli na senčnato, ravno pot, ki je vodila ob pobočju. Zdelo se nam je, da se šetamo nekje v Polhovgrajskih Dolomitih. Beli pesek na stezi, beli in rumenkasti skalnati odlomi v pobočju ob poti, kisle višnje, ki smo si jih natrgali polne žepe, prijeten hlad, ki je vel od vrhov, vse nas je osrečevalo. Ušli smo moreči sopari doline in bivanje v gorah nam je bilo po vročih dnevih in dušičih nočeh v Solunu blažilno odrešenje.

Dospeli smo do razpotja. Na levo vodi kolovoz v samostan sv. Dionizija. Menda je to edini zložni dostop v dolino; kajti nad Litohoron je baje soteska Vitosa neprehodna — tako divjo pot si je izjedel hudourni potok. Krenili smo po desni stezi. Široka

Foto A. Escher, Tržič
Stauros pod Olimpom

reber se dviguje povprek pred nami. Velike skale štrle med redkimi drevesi. Steza postane strma in se naglo dvigne v par vijugah na majhno sedelce na severni strani rebri. Sočna trava zašumi pod nogami, ko koračimo čez lepo jaso v bukov gozd. Že smo na drugi, zapadni strani košatega čoka, ki smo ga obšli čez ono sedelce. Mračni se. Spet se dvignemo strmo navkreber v malo škrbino, kjer zagledamo vso prostrano Dolino sv. Dionizija v mračni senci. Na travnati zaseki posedemo po ploščatih skalah. Široki hrbet, ki nam je bil zaprl pot, je tu ves razbit. Fantastične oblike skalnatih rogljev,

Foto dr. A. Brilej

Itakissios, artiste peintre d'Olympe

divjih okleščenih borovcev, krivenčastih vej in zvitih debel so oblite s sivordečo barvo ugašajočega dneva. Iz doline navzgor se plazijo sence. Še nekaj strmih vijug, par ovinkov, steza se prevali navzdol in zavije na pobočje Skurte. Sam korakam prvi, tovariši so zaostali. Strmina, preko katere drži pot, je posejana z velikimi skalami. Cele družine pečin so se nastanile tod. Med njimi bori, kakršnih še nismo videli; zares veličastne so te resne, sloke postave. — Mrak je segel čez vso nenavadno gorsko naravo, čez doline in na robu Bare čez sosednje gore, ki se gole dvigajo v večerno nebo. Naglo sem stopal dalje, zavil okrog skalnatega roba — ter obstal. Pod velikansko skalnato preveso gori ogenj, pod steno ležišče, skalnate shrambe na obeh krajih, na levi ob prepadu lesena ograja — Spilja!

»Bon soir, monsieur!« — z ležišča se je dvignil sivolas mož in mi stopil nasproti. Črte njegovega obraza so poduhovljene in plemenite, oči prodirne. Itakissios je to, »artiste peintre d'Olympe«, kakor se imenuje sam; grški slikar, ki preživlja tu v Spilji poletne mesece. Kakor puščavnik se mi je zdel tedaj, ki je »popustil posvetno rabo« in odšel v samoto — toda v kakšno samoto! Te divje pečine med drevjem, svetli ogenj, ki jih plapolaje obzarja, in strme globeli te presunejo tako, da misliš: »Kateri dobri duh me je prestavil v davnino za stoletja nazaj v kraje, ki se jih spominjamo iz najčudovitejših povesti naših dedov?« Toda ne; videli smo moža, ki je izmed cvetov naroda, prebivajočega v tej deželi, umetnika, ki je

izklesal imena deveterih Muz v skalah, katerih zatočišče je ta Spilja, in ki si je izbral ležišče prav pod imenom svoje zaščitnice...

Večer je minil v razgovoru. Povpraševali smo Itakissiosa o imenih in oblikah gora, ki smo jih hoteli obiskati, študirali specijalko in se posvetovali, kako naj uredimo tabor. Sklenili smo, da nam bo Spilja glavno taborišče ter da gori na Isoma Ilias postavimo šotore. Da smo se tako odločili, je bilo vzrok dvoje: prvič na „dobravi bogov“ ni ne drv ne vode, na snežnico pa nismo mogli računati z gotovostjo; drugič so bili naši oprtniki pretežki, pravcate krošnje, in vsega nismo mogli znositi tja po strminah pod sv. Elijo.

Tisti večer smo bili tudi prvokrat pošteno presenečeni. Itakissios nam je povedal, da sta bila štirinajst dni pred nami njegova gosta sloviti italijanski plezalec Comici in Ana Escherjeva, naša rojakinja iz Tržiča. Preplezala da sta steno in greben Stefanija in zapadno steno Mitike. Torej smeri, ki so bile tudi v naših načrtih.

Pozno ponoči smo legli na svoja ležišča. Ogenj, ki je ugašal, je medlo osvetljeval črne pečine, ki so se nad nami izgubljale v globoke višave. Spanec nam je lezel na težke trepalnice, kmalu smo trdno pospali.

* * *

Zjutraj nas je zbudila čudovita svetloba. Sveži gorski vzduh je bil prepojen z južnim sijajem, s prečudno, modrozeleno lučjo, ki je bila hladna in mehka obenem. Nam ravno nasproti se je dvigal Livadaki s širokim naročjem, ki je objemalo skale, drnaste vesine in gozdove globoko doli do doline, kjer se na majhni ravnici stiska samostan sv. Dionizija. Od tam pa do Spilje in preko nje še dalje kvišku je segala strmina, prekinjena z velikimi pragovi, med katerimi so se dvigale v višave drevesa, danes še veličastnejša v močni jutranji luči. Na zapadu so se pokazale strme kamenite rebri pod Baro in vrhova Pagos in Kalogeros; nato pa je raztrgan rob, ki pada navzdol od Skurte, zaprl pogledu nadaljnjo pot.

Ostali smo v Spilji do poldneva. Prekladali smo prtljago, izbirali najpotrebnejše brašno in obleko za taborenje ter končno težko obloženi odrinili navzgor proti Petrostrungi. Zlahka smo sledili dobri stezi, ki je peljala od Spilje v ključih navzgor. Petrostrunga je komaj slabe pol ure daleč. Kmalu nad prevesami smo zagledali onstran skrotastega ronka lepo, golo sedelce, na katerem sta stala dva velika bora. Zadaaj za sedečem pa smo videli le še nebo, kakor da bi vodila tam pot naravnost v nebesa!

S tihim zadovoljstvom nad prelepo pokrajino smo stopali navzgor in skoraj dospeli na Petrostrungo. Tam nas niso nič kaj prijazno sprejeli. Divji psi čuvaji, ki stražijo črede ovac pred tatovi in volkovi, so nas besno napadli. S kriki in kamenjem smo se jih komaj ubranili — priskočili so nam na pomoč pastirji, ki imajo prav pod borovcema svojo malo taborišče, in so pregnali mrcine. Prav radi bi zvedeli od teh samotnih mož kaj o njihovem življenju, vendar smo bili vsi štirje skregani z — grščino; niti dr. Brilej, ki ima vse težave klasičnega šolanja za seboj, niti mi trije, ki smo bili nekaj let v trdih pesteh prof. Maslja — nikdo izmed nas se ni spoznal v

labirintu nove grščine, ki se nam je zdela le medel odsev nekdanjega močnega in zvočnega jezika. Šele pozneje, v Atenah, smo kombinirali grške drobtinice z nemimi gestami svojih udov ter pri-mešali tretjino slovenščine — pa smo se izborno razumeli.

Skozi borov gozd smo se dvigali višje in višje vse dotlej, da smo čez prav hude strmce dospeli na ogromen, zmerno se dvigajoč

Foto Jana Bleinweis

Pogled iznad Spilje na Livadaki

drnast hrbet. Kake pol ure smo lezli do njegovega roba, kjer se nam je odprl lep pogled na zgornji del Doline sv. Dionizija in na Skurto. S tega roba padajo precej strma pobočja, pokrita s skrotjem, ploščatimi sesutinami in z nizkim borovjem globoko v dolino, kjer jim sega nasproti gozd z dolgimi, ozkimi jeziki, ki se v dnu globeli združijo in košato kraljujejo. Vrh Skurte je podolgasta vzpetina, katero smo obšli na južni strani po razbitem svetu, kjer je bila

hoja s težkimi oprtniki prav mučna. Zadaj za vzpetino se je hrbet zožil v oster greben, ki je ločnica med dolino na jugu in razritim svetom na severu, kamor padajo v zamotane konte in krnice stene Sv. Elije.

Dospeli smo že tik pod rob, imenovan Kalaia, po dveh izrazi-tejših vršičih. Ta dva omejujeta planoto Isoma Ilias na jugovzhodu. Komaj vidna steza je vodila strmo navkreber po grušču iz ploščatega kamenja do tega roba. Čez nizko steno smo se dvignili na travnate dobrave, iz katerih je rasla v nebo piramida Sv. Elije.

Foto V. Lindtner

Pogled s hrbta Kondromisoraki na Kalaio

Vreme ni bilo nič prida. Iz gostih megla, ki so čez dan počasi ovile vrhove, je tu in tam pršelo. Včasih so se meglene zavese pre-trgale, da smo videli temne stene Stefanija onstran Gurne Ilias. Naglo smo poiskali najugodnejši prostor blizu tam, kjer smo našli na najnižjem kraju ravnice sledove Comicijevega tabora, ter postavili svoja dva šotori. Delo je šlo kaj hitro od rok; kajti pod noč je grozil naliv. Komaj smo dobro povečerjali in zlezli v šotore, so začele udarjati deževne kaplje ob napeto strešno platno in prijetno smo zadremali ob enakomernem ritmu padajočega dežja. Toda konec spanja ni bil tako idiličen kakor začetek. Mokra streha je ob naj-rahlejšem dotiku puščala potočke dežnice v naše hiše, mokrota se je nabirala na nogah, vzdihovaje smo čakali jutra in si preganjali čas s pesmicami in kramljanjem.

Drugega dne smo že zgodaj pokukali iz šotorov. Nebo je bilo oblačno in pusto, deževalo pa ni več. Odeje in šotore smo v hudem vetru kmalu posušili. Dopoldne sta odšla doktor in Jana na Sv. Elijo. Zasedila sta ruševine kapelice, v kateri so še pred nekaj desetletji menihi iz samostana sv. Dionizija darovali sveto opravilo.

(Dalje prih.)

Na planini Govnjač

Foto Miklavž

Naš kotichek

OD TRIGLAVA DO VOG(Á)LA.

Mara Mohorčič

»Gospoda moja!« se je dvignil Miklavž in pogledal na omizje skozi svoje elegantne naočnike — *dernier cri* — »gospoda moja! Od Triglava do Vog(á)la je šla naša bela pot. Kakor gorske vile, ovite z gloriolo zlatih las, so se izgubljali vsi ti dnevi po blestečih ledenikih okrog Triglava, po mehkem pršiču Hribaric in po solnčnih kontah vegaste Komne. Štirinajst parov smučin je popisalo pot s prešernimi, ravnimi in vijugastimi avtogrami smučarske umetnosti. Danes je čarobne vožnje konec!« je prekinil svoj govor s teoretičnim vzdihom.

»Bravo, bravo!« so zaploskali slavnostnemu govorniku Kvedrovci, zbrani na poslovnem večeru v prijazni jedilnici skalaškega Doma na Voglu. »Dá, konec, gospoda moja! In kdo od nas ne bo zavil nocoj vseh teh lepih spominov v srebrne in zlate papirčke, jih prevezal s svilen pentljo, in jih shranil kot relikvijo svojega srca?« je nadaljeval Miklavž. »Pevski zbor ‚Angina‘ iz Zgornjega Kašlja, ki je že lansko leto priredil svojo zmagoslavno turnejo čez Triglavsko pogorje, je ojačen nastopil svoj letošnji pohod. Pozdrav mu! Pristrčno tudi pozdravljeni novi člani, vi, zdravilni serum naše ‚Angine‘. Seveda, prvi pozdrav naj velja našemu Tonetu puščavniku, pobiralcu vseh zaostalih, premalo ali preveč namazanih smučarjev.«

»Nadalje pozdravljam našega dičnega Tarajtaro (pogrkavaj!), z njegovimi 60° C, s katerimi se je pomikal po naši turneji. — Bil je v Rusiji termofor —

se je nasmejal vselej, kadar smo merili njegovo visoko temperaturo. Kdo bi mogel pozabiti na naše trudapolno trasiranje poti čez Štapse? In koliko je trpel tudi on! Saj je pri svojem vestnem nadziranju z vrha Štapse skoraj primrznil. Ogrela ga je naše neomejeno zaupanje. Kako ponosno in sigurno je stopal Tarajtara po uglašeni poti, kjer so se prvi pionirji še oprezno oprijemali skal in suvali v sneg svoje stopinje.« — »Živijo, Tarajtara!«

»In pozdravljen tudi ti, čudoviti Telemark! Pozdravljeni, nepozabni kristijaniji gospoda Fajfarja! Pozdravljeni pa tudi vi zvesti kozolci, kanoni naše ‚Angine‘, pozdravljeni repetenti! Najtopleje pa pozdravljen od nas vseh naš Janez in njegov sijajni nos, ki izvoaha tako lepo vreme vselej, kadar povabi ‚Angino‘ na pot. Lepih dni, kakršnih sta izbrala za nas, želimo tudi mi vama!« je končal Miklavž. »Živio, Janez!« je zahrumelo, in Janez se je dvignil in se skromno poklonil.

Ta poslovilni večer je trajal dolgo, še dlje je trajal drugi v Ljubljani, na katerem je spregovoril tudi naš priljubljeni gospod Nestor. »Vsak je povedal svoje,« je izpregovoril tiho, a tako pristrčno, da je vse onemelo. »Prijetno je bilo v vaši družbi, moji dragi, res prijetno tudi zame, ki mi je zaradi prirodne nesreče često tudi med vami legla tiha bol na dušo. Sredi solnca in sredi vašega veselja sem bil namreč vendar sam, saj pri meni je veter brez brez šuma, veje se zibljejo brez šelesta, plaz drvi tiho. — Ko sem bil kot desetletni deček ozdravel od škrlatinke, me je mati pripeljala na solnce pod cvetočo črešnjo. ‚Mama, ali tičke nič ne pojejo?‘ sem jo vprašal,

ker sem samo videl, kako skačejo po drevju. Mati se je obrnila in zajokala. Po resnih izkušnjah bolj dojmim tiho lepoto narave in toliko globlje lahko uživam tudi toploto vaše prešerne, presrečne mladosti. — Moje letošnje planinsko veselje se je začelo tam pri tisti ograji, kjer imajo gospodu Rabiču zaupani jeleni svoj hařem. Gruča tečajnikov je namreč še tisti večer hitela na Zasipsko planino. Kakopak da je šel z nami tudi letos Jug in zato smo imeli vso pot, ko smo se prekladali čez ogromne plazove, seveda dež. Bogdan je tega Juga takoj prekrstil v Severja. Pošten krst je bil pa šele drugi večer ob botrovanju vse — ‚Angine‘; hudo je bilo, toda prestal ga je Jug in barometer se je drugi dan res dvignil.«

»Da!« je nadaljeval Nestor, »pred Staničevo kočo nas je iskreno pozdravila predsednica lansko leto ustanovljenega pevskega društva ‚Angine‘. Celo slavalok nam je postavila: dve metli nad vrati — tudi kot opomin, da naj se vsak smučar omete, preden stopi v kočo. Nad slavalokom je pa plapolala njena spalna vreča.

Na Velem Polju Foto Križman

V veži nas je sprejel omamljiv duh žgancev; naložil sem se jih, ne da bi se sploh ozrl po svojih sosedih. Ko sem se še napil rogaške, ki ima pozimi na Staničevi gotovo večji konzum nego pri Štepicu, sem šele opazil okrog sebe same tuje obraze. Zato smo se za uvod sila modro držali. Med tem, ko je postajala distingviranost polagoma predolgočasna in se je začel led medsebojne nezaupljivosti tajati pri taroku in „črnem Petru“, drugim kar ob peči, je zunaj brilo in melo ob sotrudištvu vseh coprnic. Ker nas ima Triglav rad, pa je naprosil strica Elijo, da je nekajkrat udaril in zabliskal — in res, drugi dan smo imeli vreme, kakor bi ga naročili. Janez nas je nagnal v Prag, da se je kar kadilo v tistih nebeških oblakih, ki so pod švigajočimi smučkami največje veselje smučarjev. Da smo prišli na Kredarico židane volje, je jasno; saj je bilo jasno tudi nebo nad nami! Ko je postavil oskrbnik šest pred vsakega še skodelico dišeče kave s slovito njegovo smetano in ko se je vsak vpisal v spominsko knjigo, nas je napodil Janez po strmini proti Krmi, kjer so vsaj meni kosti pošteno pokale. Da ste delali drugi s sijajnimi kristijanijami imenitne serpentine, ne bom tajil. Jaz znam, žal, po takih serpentinah samo navzgor. Ker sem torej na smučkah (drugače ne) še velik copatar in jih ubogam preveč jaz, namesto da bi one mene, ste pač videli od spodaj, kako vozi smučar-gričar v alpskem terenu. Pri vsem tem sem jaz, šibka „vejica“, prišel k malici na Velo Polje vendar prej ko Pika.«

»Kako smo sopihali na Hribarice? Ali naj obnavljam hude spomine?« se zresni Nestor. »Žvečil sem suho sadje kakor še nikoli in, ker je začelo proti vrhu mesti, sem vozil skozi tisti mlečni zrak proti jezerom z občutkom, kakor bi šlo skozi pisker brez dna. — Če sem prišel zato v kočo Zajezeri za vami, nič ne de. Svojo čmerikavost sem odložil že med potjo. Ljubezniva oskrbnica Ivanka mi je za okrepčilo postregla z dvema piramidonoma; dognal pa sem, da sta imeli večji učinek dve klobasi. — Dan nato smo se vrtili tam okrog Lanževice in se spustili navzdol na Planino na Kraju, kjer nas je Minca sicer s preudarkom, a ljubeznivo stregla. Pri Minci se je ugnezdila tudi vsa ljubljanska magistratna inženirska komora. — Prihodnji dan nas je Janez podil s Kraja na Vogel. Napravili smo ovinek po vzorcu, kakor se pride od enega hlačnega žepa zadaj lepo naokrog do drugega. O, to je bilo smučanje tam okrog Bogatina v tisti lepi, valoviti prirodi, ki te tako rada pritegne v strasten objem, kjer se ti duša in srce napajata v sladkosti in veselju, dres pa v južnem snegu! Čudovit je ta smučarski raj tam okoli Planine na Kraju in Vogla. Včasih je bil ta svet, kamor smo pred leti zašli le redki smučarji, res „na kraju“ in v „voglu“. Dá, pred leti. Takrat smo vozili še skoraj vsi tako, kakor vozim sedaj jaz, nekam trdo, tako kakor je na primer proga od Ljubljane do Zaloga trdo ravna. Mislim pa: ko bom doživel šestdeseto pomlad, se bom znal tudi guncati po medvedje, tako kakor pravi Janez, da mora voziti pravi smučar.«

»Krasno je bilo!« je vzdihnil Nestor; »solnce je že lezlo tja pod Podrto Goro, ko smo prišli na Vogel, s svincem v nogah, z veseljem v srcu, tako da sem še jaz tisti večer pozabil iti spat. Pa saj ni čuda: po takem dnevu in če je okrog tebe sama mladina, kdo bo hodil s kurami spat? In da ne pozabim povedati: našli smo v koči in zdaj imeli v svoji sredi našo Madoniš v kovbojskih hlačah, z drobnimi čevljevki. Nebeško je bilo gledati, kako sta se dva inženirja strateško borila zanjo in kako jima je ona samo kazala svoje bele zobe. Plesali smo, plesali — čudim se, da se niso tla pod nami užgala. Seveda, Drogenik je postavil vse tako trdno in solidno, ker ve, kakšne korake imamo mi coklarji, kadar nas začno pete srbeti. Zunaj pa so v jasni beli noči dremali hribi okrog in

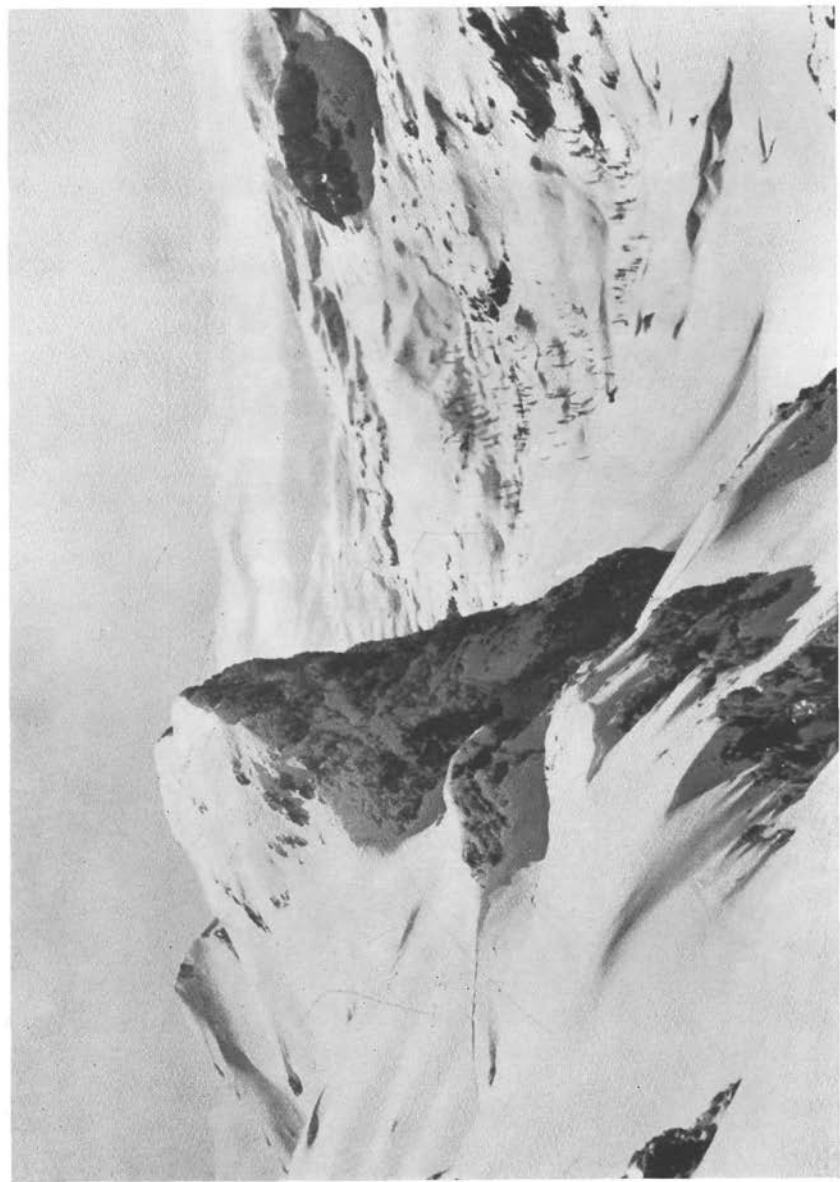

Foto ing. Fr. Aščin

Na Hribaricah

okrog, a pod nami je mirno in pokojno ležalo Bohinjsko jezero. — Dragi, lepo je bilo, in tako srečnega se počutim v vaši družbi! Ko bo prihajala zopet pomlad, ko bomo začutili, da moramo svojo dušo zopet prezračiti v naši beli Triglavski prirodi na snežnih brežinah, tedaj, upam in želim, se zopet vidimo, tako dobri in veseli, kakor smo bili doslej!«

Epilog.

O čem sanja gos? O koruzi! O čem sanja smučar? O smučanju! No, in zadnjič sem vprašala gospodično Tončko, kaj pomeni, če človek sanja o smučanju. Živahno je gospodična Tončka stresla svojo trajno nakodrano glavico in rekla: »Ja, veste, stari Egipčani se niso smučali; zato tudi nimajo smučarije v svojih sanjskih bukvah.«

Jaz pa, čeprav ne vem, kaj naj pomenijo sanje o smučanju, rada sanjam o smučariji in smučarjih, včasih še pri belem dnevu, še takrat, ko krase moja pota že modre travniške kadulje in ko so se planinska pobočja že davno otrsela naših smučin in se posula z rdečimi šopi rododendrona.

Kadar gledam na hribe, mi zazveni z njih pesem ‚Angine‘, oh, tisti čudoviti glasovi! Saj je ‚Angina‘ vselej tako lepo prepevala, čeprav se včasih ni preveč lepo slišalo. Ti naši planinski izleti so ena sama pesem; zapeta zdaj mirno v mesečni noči, ko stopamo drug za drugim z edino ‚kadenco‘ (Latinec pravi *cadere* = pasti), kadar kdo izgine v globino mehkega terena; drugič zopet veselo in razposajeno z vrha Rodice, ko je vse okrog pod nami, hribi in doline. Ali je še kaj lepšega, kakor so take vožnje v ponosnem smuku čez solčna pobočja tam od Staničeve kočice proti Hribaricam? Kolikokrat so bili Janez, Bogdan, Miklavž tam v terenu svetle točke, za katerimi sem tako hrepenela čez marsikatero strmino!

Te slike sem posnela z Baby-boksom svojega pisateljskega talenta. Želim pa, da bi jih prijazni čitatelj del pod povečevalni aparat svojih lastnih planinskih doživetij in jih kopiral z rasterjem svoje ljubezni do planin. Moji dragi Anginarji pa bodo našli morda med njimi še kaj primernega za svojo galerijo planinskih spominov. Saj se človek v taki galeriji tako rad naslaja, zlasti takrat, kadar mu skopni ali sneg ali dopust ali denar ali pa vse skupaj.

*

Epilog k epilogu. Precej prigovarjanja je bilo treba, da mi je pisateljica prepustila te posnetke. Ni jih treba povečavati; saj je aparat, v katerem so oživel, pri nas vseh isti: ljubezen do planin. — *Uredniški Nestor.*

Obzor in društvene vesti

† **Polde Jak.** V kamrici mojih spominov visi skromna, pa še zmerom sveža slika. Ujel sem jo bil pred mnogimi leti čisto slučajno, mimogrede. Mnogo oltarjev, ki sem jih trudoma gradil in pred njimi prižigal večno luč, se je medtem že porušilo in zdrobilo v prazen nič; tale drobčni samosevček pa živi v meni, kakor da se je zgodilo šele včeraj.

V kolodvorsko vežo je stopil mlad, zastaven fant. Okovani čevlji in palica, športna obleka iz rjavega lodna, podjeten krivček za klobukom, dobro založen oprtnik preko ramen. Zdrava lica pa temne brčice nad ozkimi, nasmejanimi ustnicami so dajale izrazit okvir bistrim očem, iz katerih je žarelo eno samo veliko veselje: ven med polja in travnike, v objem gozdov in hribov, v to lepo božjo prirodo!

† Polde Jak

To je bil Polde Jak, kakor sem mu izvedel za ime šele enkrat po vojni, ko je tudi mene zamikalo na njegova nedeljska pota. Ne vem več, kje in kako sva prišla v prvi pogovor. Pa saj to tudi ni prav nič važno. Reči sem hotel le, da sem tistikrat spoznal v tem fantu od fare tudi nenavadno dobričino, človeka izredno plemenitega srca, ki ni mogel nikdar nikomur storiti kaj žalega.

Do kraja preprost in uslužen, se je Polde Jak sukali ves teden za prodajalniškimi pultom, nedelja pa je bila njegova. Solnčna ali deževna, čisto vseeno; zmerom je našel v njej svoj delež. Njemu je bila priroda zmerom zanimiva. Škrjanci nad razori, ali tavajoče snežinke v vetru, dehteče igalke v Polhograjskih hribih, ali žame-taste očnice v Grintavcih — vsem je nosil enako tople pozdrave, vsem je bil brat. Spominjam se, kako mi je pravil nekoč z njemu lastno nežnostjo, da je v planinah pokleknil pred prve očnice, ki jih je za-

gledal, in poljuboval vse po vrsti, pa si ni upal niti ene utrgati. Prav tako je skrbno čuval tudi svojo skrito jaso z igalkami tam nekje nad Ločnico in jo je obiskoval vsako pomlad, da li mu je ne bo med tednom morda kdo oskrunil.

Pred nekaj leti si je nakopal težko bolezen na želodcu in je moral pod operacijski nož. Pretekli so meseci in spet se je popravil. Ko sem ga lani dobil v njegovem »tuskulu« v idiličnih Prašah, se je bil pravkar vrnil z Lubnika živahen in lehak, ves nekdanji Polde. Sedeli smo tam na vrtu v vselem pomenku vse dotlej, da so začeli žareti Grintavci v večernem solncu. »Poglejte jih, te naše cukerkčke!« se je ozrl vanje; »ali more biti še kaj lepšega na svetu? Drugo leto jo spet mahnem tja gori.«

Toda usoda je hotela drugače. Kmalu po novem letu se je oglasila stara bolezen; podlegel ji je Polde ravno zdaj na pragu pomladi. Ugasnila je ta »zlata duša« (kakor so ga mnogi poznali samo pod tem imenom), umrl je velik poet narave, ki nam sicer ni zapustil nobene pisane zbirke svojih mehkih občutij, pa nas je ogreval s toplino svojega čustvovanja. V toplem spominu nam ostane; to je potrdil veličasten pogreb, na katerega so prihiteli mnogoštevilni prijatelji in znanci iz vseh krajev naše ožje domovine.

Polde Jak se je rodil 12. novembra 1881 v Bohinjski Bistrici. Dopršil je Mahrovo trgovsko šolo in bil do vojne nameščen pri tvrdki A. Krisper v Ljubljani, nato pa kot poslovodja mestne prodajalne z električnimi potrebščinami. Umrl je 11. marca 1935 v Ljubljani. V. M.

Ivo Peruzzi:

Leopoldu Jaku v spomin

(† 11. III. 1935)

*Zakaj si ranil našo Srenjo vdano,
ko v igred prebudila je goré,
ko o cvetju vabi Sorško nas poljé?
A Ti molčiš, naš dragi s smrtno rano ...*

*Premnogim je življenje težka peza,
da radi šli bi sojo zadnjo pot.
A Ti si zarje videl vsepovsod,
ni strla te bolest, ne časov jeza.*

*Prijatelj naš, kje Tvoj je zlati smeh,
da ž njim jasnili bi nam temine?
Kakó sami postali smo v teh dneh ...*

*Le solnčna misel nate ne premine
in luč ne ugasne v Tvojih nam očeh,
ki v snu globokem gledajo planine ...*

Dr. Valentin Rožič †. Popularni senator dr. Rožič je nenadoma preminul 7. februarja t. l. Z njim je SPD izgubilo vnetega, zvestega pobornika, ki mu je naše društvo bilo posebno blizu zaradi narodno obrambnih smotrov, katerim je ravno on — v koroškem delu našega naroda — posvetil vse svoje življenje, tako da ga je javnost smatrala za Korošca, dasi je bil rojen (2. septembra 1878) v Viševku nad Moravčami. Kako je uvaževal naše društvo, je pokazala njegova oporoka, v kateri nam je zapustil parcelo gozda za namenom, da se tam postavi razgledni stolp ali majhna koča; ako društvo tega noče ali ne more storiti, naj se parcela proda prejšnjemu lastniku, denar pa se porabi za narodno obrambne namene na gorah ob narodni meji. —

† Dr. Valentin Rožič

Tako sega plemenita skrb izkušeneega narodnega borca še preko groba in je značilna za stvarno doslednost njegove borbenosti. Ni mu prijalno in zadostovalo mirno poklicno življenje profesorja zgodovine, kar je bil po študijah, izpitu in doktoratu — saj je služil v šolskih prostorih pravzaprav le dve leti: 1919 in 1920 — ampak je do prevrata v Družbi sv. Mohorja, potem pa kot poslanec in izza leta 1932 kot senator s tihim delom, z javnimi govori in z mnogobrojnimi prigradnimi spisi stal na braniku za svojo Koroško v vseh letih in tegobah od leta 1910 dalje. SPD bo skrbno upravljalo njegovo realno in idejno dediščino. J. T.

Dr. Valentin Korun sedemdesetletnik. Naš vedri sodruknik, gimnazijski ravnatelj v p. dr. Valentin Korun, rojen 14. februarja 1865 v Glinjah pri Braslovčah, je v polni telesni in duševni svežosti dosegel sedemdeseto leto. Od mladih nog do danes je vztrajen planinec tiste ljubeznive vrste, ki vidi v planinah prijetne, jezgrovite prijateljice: V njih veseli, zdravi družbi ga bomo — to je jasno! — srečavali še mnoga, mnoga leta, povsod dobrodošlega.

Naš lov. Za poklicne lovce in ljubitelje lova po sklepu Slovenskega lovskega društva v Ljubljani priredil ing. Mirko Šušteršič. Izdala in založila Družba sv. Mohorja v Celju. 1934. Cena broš. 39 Din (za neude 52 Din), vezano 51 Din (za neude 68 Din). — Ker planince družijo s pravimi lovci ista končna ideja: v narodi iskati užitek in zdravje, a jo prav zato tudi čuvati, gojiti, negovati, nikar pa uničevati, zato bodo i planinci posegli po tej obsežni (408 strani velike, skoraj slovarske osmerke) in razmeroma poceni knjigi, posvečeni glavnemu delu poživiljene prirode, lovnim živalim, divjadi.

V uvodu nam dr. Stanko Bevk pojasnjuje, da je knjiga nastala iz predavanj, ki jih je odbor podružnice Slov. lovskega društva v Ljubljani priredil v zimski sezoni 1933/34 v pouk lovcev; predavanja so se natisnili in skupno izdala še s posebnim namenom, da ž njo dobijo v roke nekako učno knjigo lovci, ki hočejo polagati lovski izpit. Da dvigne nivo lovske spreme, namerava namreč lovsko društvo postopoma doseči, da bodo vsi lovci v lovski stroki izprašani, t. j., da ne bodo samo strelci (ali celo odvrtni »pobijači-mesarji«), ampak »v dovoljni meri podkovani v vseh panogah lovske vede ter da znajo upravljati lovišča tako po veljavnih zakonih kakor po pravih lovskih vidikih«. Z ozirom na lovsko udejstvovanje so zamišljeni dvojni lovski izpiti, namreč ene vrste za lovske čuvaje in najemnike lovišč, druge vrste za lovce brez lovišč. Nalašč za izpite je knjiga tudi tipografsko prirojena; večji tisk je za snov, kolikor jo »kandidat« mora neobhodno obvladati, da doseže aprobacijo, v manjšem tisku pa so neobvezni in samo priporočljivi predmeti. Bralca, ki ni »kandidat«, to razlikovanje moti, ker se mu večkrat zdi, da so odstavki v malem tisku prav tako važni — veliko jih itak ni. Toliko pa stoji: kdor obvlada snov te obsežne knjige — samo dr. Bevkovo lovsko živaloslovje obsega nad 60 strani — ta je v

lovski vedi nedvomno dobro podkovan; kot neveščaki pa ne moremo presoditi, ali on s tem postane res dober lovec, ker je s knjigo dokazal le teoretično znanje.

Rabili smó izraz »lovska veda«; knjiga je dokaz, da taka veda res obstoji, in ta veda bo zanimala vsakega ter mu razširila obzorje. O zgodovini lovstva nas pouči dr. Viljem Krejčič; o moralični strani lovstva — da se tako izrazim — se govori na raznih mestih, n. pr. ing. Šušteršič »Lov in naša vesta«, dr. Bevk »Lovsko vedenje«. Ko se piše o pripomočkih in veščinah za lov (Mr. Bakarčič, ing. Šušteršič, Hanzlovsky), izvemo tudi zanimivosti iz narodnih običajev (pasti, zanke, mreže, limanice, klci, vabila); slično velja o opremi in napravah za lov (Šušteršič). Kako šibko je naše znanje o domačem psu, homo spoznali, če čitamo obširno dr. Lovrenčičevo razpravo o psih, Šušteršičevo o — pomislite! — »vzgoji« braka in Žmitkovo o kinologiji v Jugoslaviji. Šušteršič in Hanzlovsky sta, kakor v leposlovju, mikavno opisala gojitev in lov naše divjadi, H. Turk nam razkriva njene bolezni (obično se misli, da so živali vedno zdrave!), a Viktor Herfort praktično uči, kako se postopa s plenom, z mrtvo živaljo. Z upravnim temeljem lovstva se pečajo Ivan Zupan (lovske zadruge), Šušteršič (upravljanje lovišč) in A. Mladič (novi lovski zakon). Abecedni imenik živali (slovenska, latinska, nemška imena) zaključuje knjigo; imenik je zelo dobrodošel in se zdi dokaj popölen; vendar sem pri preizkušnji pogrešal n. pr. losa, tetreva, vretico; izpuščeni so vsi psi i. sl.

Pri obsežni knjigi s tako množico podrobnih podatkov se zelo pogreša stvarno imensko, abecedno kazalo vsebine, ki mi omogoča, da hitro najdem, česar potrebujem. Knjiga je po formatu in vsebini prilična za čitanje doma pri mizi; lovcu naj premišljajo, ali jim zdaj ni potrebna priročna, skoraj žepna knjiga, ki v zgoščeni obliki in na malem prostoru brez ponavljanj, ki so v »Našem lovu« vsled zasnove v predavanjih neizogibna, lovca spremlja celo na lov.

Dr. Jos. Tomiňsek.

Prvenstveni vzponi v letu 1934.

V »Österr. Alpenzeitung« 1935, št. 1154 (febr.), je na str. 44 i. sl. zbral F. Hinterberger vse znane nove vzpone v Vzhodnih Alpah v letu 1934 z nekaj dodatki iz prejšnjih let. Seznam obsega celih 12 strani. Prav nič pa niso vpoštevani uspehi slovenskih planincev. Za Julijske Alpe so navedeni le 4 vzponi: dva v Belopotoških Špicah, ki sta jih izvršila 25. in 26. avgusta 1933 Robert Hösch in Jožef Vlastnik; severnozapadna stena Stenarja (12. avg. 1933 Dr. Hans Ziegler in Rudolf Sedlmayr) in Bela Peč v Kaninu (gl. Dr. Tuma: Bela Peit) čez vzhodno steno (11. sept. 1932 Celso Gilberti in Oskar Soravito).

V lanskem »Planinskem Vestniku« bi bil Hinterberger, ki našega »Vestnika« ne navaja, našel opisane sledeče prve vzpone naših plezalcev: severna stena Velike Mojstrovke (M. M. Debelakova, E. Deržaj, Šumer, Černivec: 10. VII. 1932, P. V. 1934, 22); nova smer v Triglavski Steni (Uroš Župančič 13. aprila 1934, P. V. 1934, 117); severna stena vzhodnega stebra Široke Peči (Uroš Župančič in France Ogrin: 20. junija 1933, P. V. 1934, 174); zapadna stran severne Triglavske Stene (Uroš Župančič in France Ogrin: 8. jul. 1933, P. V. 1934, 176); greben med Malim Dovškim Križem in Široko Pečjo (Uroš Župančič in France Ogrin: 10. jul. 1933, P. V. 1934, 178); severnozapadna stena Čmira (Uroš Župančič: 12. jul. 1933, P. V. 1934, 179); južnozapadna stena Bobotovega Kuka v Durmitorju (Marijan Lipovšek, Lev Pipan, Miloš Krofta: 27. jul. 1933, P. V. 1934, 270. Pri tej ekspediciji koncem julija 1933 je družba — razen omenjenih še: Jana Bleiweis, Marij Avčin — po vsej priliki izvršila kot prva vzpona tudi na druge vrhove v Durmitorju: čez severno steno Prutaša, na Štit, Šarene Pasove — P. V. 1934, 276 — čez južnozapadno steno Bezime-nega Vrha in po grebenu na Bobotov Kuk — P. V. 1934, 296 — ter čez severno steno Grude — P. V. 1934, 303); Zadnji Prisojnik iz Škednja (Stanko Aleksič in Jurca: 24. jul. 1933; P. V. 1934, 308); vzhodni del Triglavske Stene (Dr. Guckler in drugovi: 23. sept. 1934, P. V. 1934, 375).

Pozivljamo naše plezalce, naj uredništvu s stvarnimi podatki oznanijo svoje še neobjavljene prvenstvene vzpone.

J. T.

Stanje SPD leta 1934. — Effectif de la S. P. D. en 1934.

Zap. št. podružnic Numéro des sections	Sedeži enot Lieux des unités	Število članstva Effectif des membres			Planinski Vestnik Clani naročniki Abonnés			Koče Cabanes
		1932	1933	1934	1932	1933	1934	
I.	Osrednje društvo v Ljubljani	3284	3080	3518	870	890	1248	19
II.	Podružnice — sections:							
1.	Celje	486	616	590	73	65	76	6
2.	Črnomelj	41	40	35	6	7	7	1
3.	Dovje-Mojstrana	76	66	73	8	4	5	1
4.	Gorje-Bled	52	52	52	13	21	23	—
5.	Jesenice	201	213	202	42	42	44	1
6.	Kamnik	48	67	85	27	17	20	—
7.	Slov. Konjice	102	114	114	4	5	7	1
8.	Kozje	127	52	51	9	6	6	—
9.	Kranj	301	298	299	72	86	106	2
10.	Kranjska Gora	64	53	53	12	8	8	2
11.	Litija	70	73	111	10	11	12	2
12.	Maribor	860	1073	1026	118	108	134	4
13.	Mežica-Crna	190	145	115	8	9	9	1
14.	Novo Mesto	107	146	127	30	12	16	—
15.	Poljčane	50	50	50	5	4	4	—
16.	Prevalje	101	77	77	12	7	9	—
17.	Radovljica	186	135	156	39	19	21	2
18.	Rateče-Planica	58	53	53	4	2	3	—
19.	Rogaška Slatina	56	45	50	10	10	10	2
20.	Ruše	242	197	146	13	9	10	2
21.	Slovenjgradec	86	102	128	6	4	28	2
22.	Slovenska Bistrica	53	100	93	3	7	17	—
23.	Srednja Vas v Bohinju	68	62	52	18	12	12	1
24.	Škofja Loka	107	106	107	41	28	31	1
25.	Šoštanj	127	145	138	17	14	18	1
26.	Trbovlje	269	243	227	15	17	20	1
27.	Trzič	148	157	169	23	14	19	1
28.	Zidani Most	146	153	154	18	15	15	2
	Vse SPD	7706	7713	8051	1526	1453	1938	55
	Toute la S. P. D.							
	naročnikov nečlanov						41	
	razna društva						63	
	skupaj plačujočih						2042	

1. Poljske alpinistično-znanstvene odprave v Južnoameriške Ande, v Visoki Atlas in na Spitzberge. — Lansko leto je organiziralo Visokogorsko kolo (odsek) pri Varšavski podružnici Poljskega Towarzystwa Tatranskega prvo veliko poljsko velealpinsko ekspedicijo, in sicer v zahodne in centralne Kordiljere Argentiniije. — Neverjetno naglo so bila — spričo izredne požrtvovalnosti poljskih društev, države, časopisja in posameznikov — zbrana znatna sredstva za to ekspedicijo, ki je imela alpinistične in znanstvene cilje v Južnoameriških Andih. Ekipa je bila sestavljena iz 6 članov Towarzystwa, in sicer: inž. S. W. Daszinskega, ki je geolog, dr. J. K. Dorawskega, zdravnika in fiziologa, inž. A. Karpinskega, meteorologa, inž. S. Osieckiego, ki je vršil kinematografična dela, in fotografa W. Ostrowskega. Vodstvo ekspedicije je bilo poverjeno dr. K. Narkiewicz-Jodku, ki je obenem študiral kozmične pojave. — Izvrstno opremljena odprava, ki se je okoristila z vsemi izkušnjami himalajskih ekspedij, je krenila na pot v novembru leta 1933 ter preko Buenos Airesa prodrla v provinco Jan Juan, v kateri leži skupina Ramada, malo poznan in neraziskan del Južnoameriških Andov. — V tej skupini so izvršili Poljaki prvenstveni vzpon na Mercedario (okrog 6800 m), brččas drugo najvišjo goro Amerike. (Nemški alpinist Albert Maas je že leta 1933 naskakoval v družbi tovarišev to goro, pa je prišel le do višine 6000 m.) — V isti skupini Ramada so nato Poljaki zavzeli še vrhove: Mesa 6080 m, Alma Negra 6140 m ter dosegli višino 6150 m na gori Cerro Ramada, ki meri 6410 m; vrhunca te gore radi snežnih viharjev niso mogli zavzeti.

Drugi del programa je obsegal vzpon na Aconcagua (7035 m), najvišji vrh Amerike. To goro so Poljaki naskočili od vzhodne strani ter se povzpeli po ledeniku, ki se sedaj po njih imenuje »Poljski ledenik«, po novi poti na vrh. Silno so trpeli alpinisti v sledeči noči, ko so deloma bivakirali v ledeni razpoki v višini 6800 m, deloma pa se spuščali nizdol po nevarnem in neznanem ledeniku. — Ekspedicija je v polni meri dosegla svoj cilj ter prinesla s seboj tudi prav lepe znanstvene rezultate, zlasti na polju fiziologije in geologije. Tudi so člani ekspedicije izdelali podrobno karto grupe Ramada, o kateri so dosedaj obstojale zelo pomanjkljive geografske skice.

Druga poljska ekspedicija se je odpravila v gore Visokega Atlasa v Maroku. Štela je devet članov in je ostala dva in pol meseca v Afriki. Odpravo je organizirala Turistična sekcija P. T. T., znatne podpore so prispevali ministrstvo za zunanje zadeve, prometno ministrstvo in drugi. — Poljaki so najprej temeljito preiskali skupino Džebel Toubkal, ki je v Atlasu najvišja, ter rešili celo vrsto alpinističnih in znanstvenih problemov. Nato so odšli v skupino Mgoum, ki obstoji iz dveh oddelkov, Ait Attik in Ighil Mgoum in je bila šele prav pred kratkim pacificirana; dostopna je le pod močnim vojaškim varstvom. Izdelali so geografske skice obeh skupin ter se nato ločili; en del je odšel domov, drugi je še nadaljeval alpinska podjetja v grupi Aoulim Tinerget in Ras Mulej Ali. — Vsega skupaj so zavzeli Poljaki v Atlasu 61 vrhov, ki so višji od 3500 m, 10 višjih od 4000 m. Trideset prvenstvenih vzponov predstavlja odličen uspeh te ekspedicije, vodil jo je dr. J. K. Dorawski, ki se je udeležil tudi odprave v Južnoameriške Ande.

Tretja ekspedicija Poljakov si je izbrala Spitzberge, kjer je v južnem delu tega ozemlja (zlasti v t.zv. Torella) izvršila važna znanstvena raziskavanja, predvsem iz kartografske, geološke in meteorološke stroke. Dasi je bila odprava pretežno znanstvena, so se je udeležili tudi trije člani-alpinisti, ki so se v ozemlju Torella povzpeli na 16 dosedaj neobiskanih vrhov. Alpinistično delo odprave sta vršila predvsem H. Mogilnicki in S. Siedlecki. Vse te ekspedicije so veljale skupno 80.000 zlotov (okrog 660.000 Din); omogočila jih je izredna požrtvovalnost poljske javnosti in izdatna podpora vlade, ki uvideva pomen takih podjetij za mednarodni ugled države.

2. Iz Poljskega Towarzystwa Tatranskega. — Poljsko planinsko društvo, ki nosi to ime in s katerim smo v stalnih prijateljskih stikih, je izredno agilno. Zlasti vzbuja pozornost delo tega društva na polju zaščite prirode; v tem pogledu je P. T. T. doseglo uspehe, ki služijo najkulturnejšim narodom Evrope in celo Ameriki za zgled. Društvo je pričelo, kakor smo pravkar poročali, delo-

vati že tudi izven meja ožje domovine, kar je znamenje zdravja in sile te organizacije. Dočim pa je imelo v letu 1933 še 19.719 članov, je njih število radi zmanjšanja ugodnosti pri železniških vožnjah padlo v letu 1934 na okroglo 15.000. (Pojav kakor pri nas!) — Društvo je otvorilo v zadnjih letih celo vrsto novih zavetišč in koč v Poljskih gorah.

P. T. T., ki je lani slavilo šestdesetletnico svojega obstoja, je dobilo v preteklem letu nove statute. Mnogo pažnje posvečajo Poljaki markacijam (v letu 1933 je bilo nanovo označenih 819 km potov in 2481 km markacij obnovljenih). — Društvo ima sedaj vsega skupaj 88 koč, zavetišč in turističnih postaj (med njimi 23 oskrbovanih koč), 2482 ležišč (1270 postelj in 1212 preprostih ležišč). — P. T. T. ima 24 smučarskih sekcij z nad 1500 smučarji. Zanimivo je, da goje Poljaki in smučarskih sekcijah P. T. T. nele zimski alpinizem, temveč tudi sport (ker prirejajo redne tekme).

Glasila organizacije so: »Przegląd turystyczny«, ki prinaša povečini vesti in članke o delovanju organizacije; dalje dvomesečnik »Taternik«, organ turistične sekcije ali tkzv. Visokogorskega kola pri Varšavski sekciji P. T. T., ki izhaja v približnem obsegu našega Planinskega Vestnika in poroča o alpinističnem delu društva in članov, ter končno krasni letopis »Wierchy«, ki izhaja v obsegu cele knjige ter objavlja daljše, konstruktivne razprave, poročila in znanstvene članke. Publikacije P. T. T. so vzorno urejevane ter vsebinsko izredno bogate. — Društvo je izdalo že celo vrsto vodičev po vseh gorskih predelih Poljske.

Letni proračun društva je znašal v letu 1934 172.000 zlotov (okrog 1.400.000 dinarjev). — Precej sredstev (5000 zlotov ali 40.000 Din) je posvetilo P. T. T. znanstvenim raziskavanjem v področju Tater in drugih Poljskih gorovij.

Prav posebno zanimivo pa je delo poljskih turistov na polju zaščite prirode. Vodstvo pri tem delu ima »Polska Panstwowa Rada Ochrony Przyrody« (»Poljski državni svet za zaščito prirode«), ki je oficijelni organ prosvetnega ministrstva ter stoji pod vodstvom krakovskega vseučiliškega profesorja dr. W. Szafer-ja. To oblastvo deluje z roko v roki s Poljskim plan. društvom, kjer je duša in glavni delavec za varstvo prirode nam Slovencem dobro znani odlični alpinist in naravoslovec, prof. dr. Valerij Goetel, ki je bil že opetovano ob priliki raznih planinskih kongresov pri nas v Ljubljani in je dober poznavalec naših planin. — Varstvo prirode je v Poljski republiki urejeno z zakonom. Zaščitene so cele pokrajine, kjer žive redke in znamenite živali (gams, bober); ptice (orli, črna štorklja, snežna jerebica), nekatere ribe, drevesa (tisa, gladki bor), cvetlice, kamenine (meteoriti), končno nekatere jame; pod varstvom so tudi manjše stepe, gozdovi, mahovi, jezerske in obmorske pokrajine. — Dosedaj imajo Poljaki že ustvarjene narodne parke v Białowieškim gozdu, dalje na poljsko-češkoslovaški meji v Karpatih, kjer sta Češkoslovaška in Poljska obmejni spor kratkoma rešili na ta način, da sta iz spornega ozemlja napravili narodni park; dalje v Babji Gori, v Pieninih in še nekaterih drugih pokrajinah. Ko je državni svet hotel tudi v Visokih Tatrah ustvariti večje rezervate, je naletel na odpor, ki je lani razburkal vso poljsko javnost. Nasprotniki takozvanega »ochroniarstva« so pod vodstvom časopisa »Ilustrowany Kurjer Codzienny« pričeli oster boj proti rezervatom in proti delu državnega sveta za zaščito prirode sploh, češ, da je to prizadevanje nesocialno, da škoduje poljski industriji, tujskemu prometu itd. Tem očitkom je dala povod zlasti zatvoritev nekega kamnoloma in pa odklonilo stališče državnega sveta napram gradbi železniških prog v Tatrah. — Tako državni svet kakor tudi P. T. T. sta zmagala v tej borbi in P. T. T. je sprejel na seji delegatov resolucijo, ki zahteva ne samo nadaljevanje dela na zaščiti prirode, temveč ugotavlja, da je varstvo narave eden izmed načelnih pogojev za dober razvoj planinstva.¹

Dr. A. B.

¹ Menda ni brez pomena, če se nekoliko pozanimamo za delo Poljakov na polju zaščite prirode; saj so pri nas vsa ta dela zaspala, odkar je umrl stvaritelj triglavskega naravnega parka, g. prof. dr. Jesenko. Nele, da se dela na Triglavu ne nadaljujejo, tudi druge pokrajine, ki bi jih bilo treba zaščititi, so v nevarnosti, da bodo izgubile svojo prvotno lepoto in nedotaknjenost; zanemarja se zaščita rastlin in redkih živali; kar naprej se uničujejo planike, igalke in pred kratkim je bila v časopisih vest, da bosta kmalu iztrebljena v naših krajih medved in

Razgled po planinskih časopisih.

Deutsche Alpenzeitung je v februarški številki prinesla zanimiv članek o tvoritvi snežnih kristalov in snežnih oblik.

Austria-Nachrichten, glasilo najmočnejše podružnice Nemško-Avstrijskega alpskega društva na Dunaju, razpravlja na uvodnem mestu, ali je to alpsko društvo sportno ali ne. Priznava, da je gorski sport eden glavnih ciljev društva, da pa ima društvo vse polno drugih važnih ciljev kulturnega in ekonomičnega pomena: Je pionir za tujski promet, vzdržuje knjižnico, muzeum, zbirko diapozitivov, pospešuje različne vede — posebno glaceologijo —, vzdržuje reševalno akcijo, zaščito narave in podpira sploh vsako kulturno stremljenje v obsegu Alp. Eden glavnih znakov sporta pa je tekma, ki je za alpinistiko izključena. V bistvu je torej Nemško in Avstrijsko alpsko društvo kulturno društvo.

Austria ima docela prav; pač pa po mojem mnenju vsebuje alpinizem tudi gorski sport; plezanju v visokih gorah ni moč odrehati glavnih znakov sporta, tudi brez očitne tekme.

Rivista mesile, Club alpino-italiano, prinaša v prvi številki opis žične železnice na Gran Sasso d'Italia (2914 m), najvišji vrh Italijanskega polotoka. Izhod je od mesta Aquila z avtomobilom in se doseže prva postaja ob 1007 m. Od tam se vzpenja 16 minut do zadnje postaje ob 2200 m, kjer je velik hotel Albero Campo Imperatore. Nad postajo so široke poljane za smučanje, 24 km dolžine.

Znanstveni odsek CAI je izdal preteklo leto: 1. znanstveni priročnik za alpiniste, 2. osnovni zdravniški nauk, 3. alpsko terminologijo in 4. pouk za glaceologijo. — Vsa zavetišča dobe knjižnico s klubovimi izdanji, z vodiči in s kartami. V znanstvenem odseku deluje tudi TCI (Touring Club Italiano) in Istituto geografico militare v Bologni.

Kakor skoraj v vsaki številki, tudi v prvi letošnji številki predsednik Angelo Manaresi, državni podtajnik, naslavlja na alpinistično mladino lepe besede izpodbujanja in idealnega tolmačenja alpinizma. Pravi: »Domovina? Stikam po spominih iz deške dobe: velik grb, z mnogimi zavojčki okrog in okrog; nekoliko živo obrisanih in barvanih zastav; svetlikanje mednih, likanih okrasov: a domovina, resnična, človeška, na svoji čudežni zemlji, v svojih čistih vodah, v božjih gorah, v tisočerihih glasovih lepote in moči — morali so jo razodeti šele dolgi izleti po vlažnih, vonjajočih poljanah in težki vzponi po golih grebenih moje zemlje!

H. T.

* * *

»Proteus«. S tem naslovom izdaja Prirodoslovno društvo v Ljubljani deseterkrat na leto ilustrovan časopis za poljudno prirodoznanstvo. Ta svoj program tudi pazno in uspešno izvaja pod spretnim uredništvom g. dr. Pavla Grošlja, ki zna vsako številko zaokrožiti s pestro vsebino, kakor je prirodoslovna veda pestra. S pogovori in vprašanji se vzdržuje tudi neposredna vez med časopisom in interesi. Ker je »Proteus« posvečen enemu, posebnemu delu obširnega pojma planinstva, naj tudi planinci posegajo v pouk in užitek po tem časopisu. Naročnina je 50 Din na leto.

Poziv.

Alpske knjige. Pisatelji in izdajatelji slovenskih publikacij o planinstvu naj z napovedjo cene pošljejo vsaj 1 izvod na »Vereinsbücherei des D. u. Ö. Alpenvereins in München«. Ta največja alpska knjižnica bo izvod plačala in ga uvrstila v svojo zbirko. Tako pridejo naše knjige med širni svet.

planinski orel. Na naših planinah se podirajo značilne planinske bajte in postavljajo se breznačajne betonske in zidane kocke; naše jame (pod Babjim Zobom n. pr.) so polne odbitih kapnikov in ob naša planinska jezera nam postavljajo neukusne premočrtne hotele, ki bijejo v obraz značaju pokrajine. — Planinsko društvo je v družbi z narodnim muzejem (spomeniški urad in pridroslovno društvo) poklicano, da čimprej začne z odločnimi ukrepi, sicer bo iz naše gorske narave kmalu izginilo marsikaj redkega, značilnega, lepega in prvobitnega.